

O KAUZATIVU U NOVOINDISKIM JEZICIMA ZEBAN-I URDU I RROMENĐI ČHIB

Kauzativ predstavlja jednu značajnu karakteristiku novoindiskih ariskih jezika. Upotreba kauzalnih (kauzativnih) glagola vrlo je živa u jezicima urdu, hindi, bengali, i u brojnim drugim, njima srodnim, a među njima, mada u manjoj mjeri, i u jeziku rromenđi čhib (skraćeno: rčh.) na koji ću se ovdje, uporedo sa urdu jezikom, redovno osvrnuti. Osim većeg broja starih i savremenih ariskih jezika Evrope i Azije, kauzativom se odlikuju još i Bantu jezici, kavkaski, hamitski, semitski i mnogi drugi.

Izrazitim vidom kauzativa ističu se i jezici ural-altajskog tipa, među kojima turski i mađarski. Tako u turskom, kao što je poznato, ima glagola čija se radnja vrši čak preko dva ili tri posrednika. U takvim jezicima gradi se kauzativ i, uopšte, tranzitiv pomoću posebnih formativnih sredstava, pretežno u vidu određenih slogova koji se stavljaju između osnove i ličnog sufiksa. Ovi tada trpe glasovne varijacije po zakonu o vokalnoj harmoniji, tako da sufiks može da sadrži vokal prednjeg ili zadnjeg reda, što zavisi od vokala dotične glagolske osnove.

Ima, naravno, i jezika koji nemaju nekog naročitog oblika za kauzativ (faktiv). U slučaju potrebe takvi jezici pribjegavaju raznim sintaksičkim i drugim pomoćnim sredstvima da bi odnosnom glagolu dali adekvatnu nijansu značenja. Poznato je da se Francuzi u takvoj prilici služe nepotpunim glagolom *faire*, slično Nijemcima koji upotrebljavaju modalni pomoćni glagol *lassen*, i pored toga što za izvjesnu kategoriju glagola raspolažu posebnim kauzativnim oblicima koji se dobijaju modifikacijom korjenog vokala glagola. Potsjetimo se pritom i na još neka sredstva koja služe za predočavanje kauzativne djelatnosti. Uzmimo, tako jedan primjer iz starogrčkog. Glagol *τίπομαι* znači kažnjavam, globim, ili bukvalno: činim da mi se plaća globa. Tu imamo, dakle, slučaj s medijumom koji obavlja kauzalnu funkciju.

Svaki čovjek koji je u svome radu upućen na strane jezike, a napose onaj koji se bavi prevodenjem, mora ubrzo da osjeti odsustvo kauzativa u srpskohrvatskom književnom jeziku i nedostatak nekog sintetičkog oblika ili načina za njegovo prikazivanje. Čovjek je prinuđen da svakom prilikom taj pojam opisuje. Pa tako i u našim zapadnim krajevima često nailazimo na upotrebu glagola *dati*, što se smatra provincijalizmom koji se tumači kao posljedica uticaja italijanskog i njemačkog jezika. Rečenica tada zvuči neobično, ponekad i neskladno, a naročito onda kada se glagol *dati* nalazi u društvu infinitiva nekog drugog glagola koji ga nužno prati. S obzirom na to da se neodređeni glagolski način kao nedovoljno

jasan u svakodnevnom govoru mnogih savremenih analitičkih jezika sve više i više gubi, a što se prvenstveno odnosi na balkanske jezike, ovakva njegova primjena u praksi krije u sebi i obilježje arhajičnosti.

Tako možemo u praksi da naiđemo i na ovakvu jednu konstrukciju koja se, uprkos tome što možda ovdje i prijatno zvuči, protivi duhu srpskohrvatskog jezika: Ja ću dati kola zvati. A treba prosto reći: Naručiću kola. Eto takvih grešaka treba se kloniti, mada su slična lutanja neizbježna u svakome jeziku u kome nema utvrđenih sredstava za reprodukciju kauzativa.

U urdu jeziku kauzativ se mnogo upotrebljava. Ima glagola koji, kao i u turskom, imaju po dva ili tri kauzalna oblika. Ta pojava dvostrukih i trostrukih kauzala vrlo je interesantna, ali i složena stvar. Ova gramatička partija zadaje ozbiljne teškoće ljudima koji žele da se upoznaju s tom problematikom. Što se mene tiče, ja ću se u ovom radu zadržati samo na prvom kauzativu. To činim stoga što u rčh. koji nam ovdje služi za poređenje ima samo jedan (zvani prvi) kauzativ, i što se u urdu jeziku u izvjesnim prilikama zanemaruju neke nijanse u značenjima i relacijama između drugog i trećeg kauzativa, tako da im se smisao i sadržina često podudare ili neosjetno računaju. To onda dovodi do pojave da se broj kauzalnih oblika u praktičnom govoru ponegdje svede sa tri na dva, odnosno sa dva na jedan oblik. Dobija se utisak da se postepeno gubi pedantno sjenčenje i razlikovanje odnosa između triju klasa toga sintetičkog glagolskog oblika.

Kauzalni glagoli u oba indiska jezik o kojima govorimo, ito u urdu uvijek, a u rčh. rijetko, daju nam na znanje da se radnja ili stanje, izraženi u osnovnom, tzv. primitivnom ili originalnom glagolu (simple verb), vrše na taj način što neko ili nešto daje povoda za to, što radnju ili stanje neko ili nešto izaziva, što ih namjerno ili nenamjerno prouzrokuje, ili najzad što se ta radnja ili to stanje odvija po nečijem naređenju, što se vrši po nečijem nalogu, ili tome slično. Uostalom, već nam i samo ime kauzativni glagoli (bewirkende Zeitwörter) odaje značaj i njihovu funkciju u rečenici. Kauzativni glagoli izražavaju, dakle, drugim riječima upravo ono što Nijemci kažu die Urheberschaft oder das Bewirken einer Handlung, oder eines Vorgangs, što će nam evo pokazati i primjeri, uzeti iz njihovog jezika. Tako od primitivnog glagola liegen, ležati, prave, kao što znamo, kauzalni oblik legen, položiti, a tome slično, od glagola fallen, pasti, grade fällen, oboriti, itd. Kauzalni glagoli uključuju u sebi pojmove njem. glagola lassen, veranlassen, befehlen, i sl.

Uzmimo odmah i po jedan primjer iz oba jezika koja ovdje upoređujemo. Tako, od urdu glagola nikalnā, izaći, glasi pravi kauzal, nikālnā, نکالنا izvući. Tu vidimo da se razlika između oba ova oblika sastoji samo u dužini vokala drugog sloga osnove. Značenje ovoga kauzalnog glagola je izvući ili izvaditi, tj. učiniti (prouzrokovati) da neko ili nešto izađe. Tome je vrlo sličan odgovarajući slučaj u rčh., kako po obliku, tako i po značenju. Rčh. glagol iklav, znači izađem, a njegov kauzativ, ikalāv, izvadim. Uporedimo to i sa francuskim opisnim kauzalnim glagolskim izrazom: faire sortir koji ima isto značenje. Uz primjere u urdu jeziku neophodno je potrebno dati jedno objašnjenje. Objekat uzročnog glagola je lice ili predmet koji treba da bude izvučen, a nije lice ili predmet koji će njega izvući. To je tipično za kauzalne glagole. Ovu činjenicu treba držati pred

očima, jer ona u punoj mjeri opravdava i ime glagola koji se odlikuje takvim svojstvom: kauzalni ili uzročni.

Koliko sam mogao da pratim stvar, razabrao sam da je metod obrazovanja kauzalnih glagola u glavnim novoindiskim ariskim jezicima u suštini isti. Međutim, u ovome radu ja ću se ograničiti samo na ona dva u naslovu istaknuta jezika. Povući ću kratku paralelu između tvorenja uzročnih glagola u oba jezika. Pritom pak ne smijemo ispustiti iz vida jednu istorisku činjenicu: Uslijed velike seobe naroda u Aziji i njenih reperkusija na indiskom supkontinentu prije hiljadu i više godina, narodi koji govore ta dva jezika izgubili su međusobni teritorijalni kontakt. Stoga je u toku vjekova došlo do vrlo snažne diferencijacije među njima i u pogledu gramatike i u oblasti leksike, tako da je međusobno praktično sporazumijevanje potpuno isključeno. Tome otuđivanju i udaljavanju doprinijela je i okolnost da su oba jezika tokom vremena, svaki za sebe, bila izložena uticaju inorodnih idioma koji su i između sebe potpuno različiti.

Siguran sam da će se mnogi pitati, zašto uzimam baš urdu, jezik koji je kod nas nepoznat, a koji se govori u jednoj zemlji koja je toliko udaljena od nas. A evo čime sam se rukovodio pri izboru toga jezika. Domet urdu jezika nalazi se uglavnom u sjeverozapadnim krajevima Indiskog poluostrva. On ujedno predstavlja i jezik administracije oba dijela Pakistana. A upravo u Pakistanu, ito u njegovom zapadnom dijelu, gotovo u samoj kolijevci urdu jezika, nalazi se jedna oblast koja ni do dana današnjega nije tačno fiksirana, a koja predstavlja nekadašnju postojbinu jezika rromendi čhib koji sačinjava glavni predmet ovoga mog rada. Taj jezik kojim se bavim dugi niz godina, a koji sam u potpunosti savladao, obiluje brojnim pojavama kojima se odlikuju i neki drugi novoindiski ariski jezici, a među njima u prvom redu urdu. Pošto mi je pak namjera da izložim problematiku kauzacije u rčh., prinuđen sam da se radi bolje ilustracije poslužim odgovarajućom građom iz jednog srodnog jezika. Izbor je eto pao na urdu, ma da ta njegova srodnost, ito daleka srodnost, sa rčh., kao što je rečeno, nema gotovo nikakve praktične vrijednosti. Ipak, za komparativna razmatranja ona u velikoj mjeri zadovoljava.

U svome izlaganju neću polaziti od rčh., već od jezika urdu koji je vrlo bogat književnom tradicijom, pa je stoga daleko više obrađen i usavršen. On nam zato može da pruži obilan materijal za ovu malu studiju. Tome nasuprot, rčh. je vrlo oskudan i jednostavan jezik koje je pretrpio korjenite izmjene u svakome pogledu, dok mu je struktura do kranjih granica, uprošćena, naravno u poređenju sa jezikom urdu.

Poput ostalih novoindiskih ariskih jezika, urdu i rromendi čhib predstavlja ju izrazite tipove analitičkih jezika sa tzv. spoljašnjom fleksijom. Oni se u tome oštro razlikuju od sanskrta, jezika klasične literature ariskih Indijaca, koji se prije svega odlikuje unutrašnjom fleksijom, pošto pripada tipu sintetičkih, ili tačnije, polisintetičkih jezika, kao što su još eskimski, mnogi indijanski (američki) i drugi jezici.

Mislim da neće biti na odmet ako sad još ukratko ponovimo ono što se zna o jeziku urdu. Dakle, hindostani, jezik kojim govore možda i dvije stotine miliona ljudi, dijeli se na dva dijela. Jedan je pomenuti jezik urdu koji indiskim muslimanima služi i kao književni jezik, a drugi je hindi kojim govori većina Hindusa, a koji pored engleskog važi kao službeni jezik današnje Indije. Gramatika oba ova jezika u suštini je ista. Razlike ne zadiru u samu strukturu jezika. Glavnu razliku

čine manja odstupanja u pogledu idiomatskog načina izražavanja, kao i nejednaka primjena neznatnog broja morfoloških elemenata. Tome nasuprot moramo istaći da se rječnici oba ova sasvim blisko srodna jezika u vrlo značajnoj mjeri razlikuju. Šta više, oni se sve jače udaljuju jedan od drugoga, zahvaljujući težnji Hindusa da svoj rječnik u racionalnim granicama hinduiziraju, tj. da riječi, uzete iz jezika muslimanskih naroda, gdje god je to moguće, zamijene svojim vlastitim koje su tokom vremena bili potisnute iz upotrebe.

Da bismo stekli što pravilniju predstavu o karakteru jezika urdu, moramo naglasiti da je gotovo polovina riječi pozajmljena iz leksičke riznice arapskog i perziskog jezika. Nesravnjivo manji broj riječi preuzet je iz jezika Centralne Azije, ito, uglavnom, iz turskog i mongolskog. Valja podvući da i u hindi jeziku ima znatan broj pozajmica iz navedenih jezika, a koje su dosad ostale nezamjenjive. Što se pak tiče jezika rĉh., treba istaći da mi tamo stanje nije mnogo drukčije. Taj jezik je začinjen velikim mnoštvom stranog nanosa, što je svakako odraz čestih dodira i odnosa sa različitim narodima. Čovjek koji tim jezikom govori prinuđen je da se služi pozajmicama 25 do 50%, što zavisi od stepena obrazovanosti, odnosno od svijesti pojedinca.

Proučavajući dva vrlo srodna jezika, hindi i urdu, čovjek ne može da izbjegne potrebu za izvjesnim poređenjem, što mu se stalno samo od sebe nameće. Poređenje nam je i potrebno, ako želimo da pravilno uočimo razlike između oba ta jezika. Sudeći po određenim kriterijima, dolazim do zaključka da razlika između urdu i hindi umnogome odgovara razlici koja postoji između govora starijeg muslimanskog svijeta iz vremena pred okupaciju Bosne i Hercegovine s jedne strane i današnjeg književnog govora Srba i Hrvata s druge strane. Možda se oba indiska jezika još samo u pogledu rječnika malo jače razilaze.

Da ponovimo ovom prilikom kako je došlo do stvaranja jezika urdu. Pustimo da govore W. Tisdall i C. Tagliabue. Ukratko, evo šta kažu. Perziski je bio stotinama godina dvorski jezik mongolskih careva, a i kasnije je za vrijeme vladavine Britanaca igrao prvorazrednu ulogu. On je već ranije bio asimilovao mnoge arapske i srednjeazijske jezičke elemente, pa se onda naknadno izmiješao i s jezikom (braj bhāshā) (bradž bhāṣā) kojim su govorili pokoreni Hindusi u oblasti Delhi. Iz toga procesa intenzivnog miješanja razvio se postepeno jezik, zvani urdu. Taj jezik, čije ime na turskom znači »vojska, logor« bio je dugo vremena jedino usmeno i pismeno saobraćajno sredstvo u armijama mogulskih osvajača. Danas oko sto dvadeset miliona muslimana Indiskog poluostrva koji inače govore različitim jezicima smatraju urdu svojim zajedničkim književnim jezikom. Sa svoje strane ja bih tome mogao samo još da dodam da nas urdu po svome postanku i po svome značaju unekoliko podsjeća na istorijski jezik koine, κοινῆ, što na starogrčkom znači zajednički. On je poslije velikih osvajanja Aleksandra Velikog, postao opšti helenski saobraćajni jezik, kao neka lingua franca carstva.

Poslije ovih uvodnih napomena možemo da pridemo bliže razmatranju problema kauzacije kod glagola. Po određenim pravilima kojih ću se kasnije u praktičnim primjerima još dotaći, intransitivni glagoli pretvaraju se u tranzitivne, od kojih se onda po potrebi mogu dalje graditi glagoli u funkciji kauzala. Kauzalni glagoli su, naravno, uvijek tranzitivni, bez obzira na svoje porijeklo. Treba imati na umu da su u urdu i u rĉh. kauzali intransitivnih glagola ustvari njihovi tranzitivi.

Uz ovo tumačenje daćemo odmah i jedan primjer iz urdu. Tako, glagol *daurnā* داؤرنا, znači trčati, a njegov kauzal *daurānā*, داؤرنا, dati nekome povoda da trči. Uporedimo i sanskrit dru, trčati. Dopunimo ovaj primjer i s jednim glagolom iz rčh. koji ima slično značenje. Glagol *našá v*, znači bježim, dok u kauzalnoj službi dobija odgovarajući oblik: *našalá v*, (*našavá v*, *našará v*), sa značenjem ugrabim; izgubim. Drugim riječima, to će reći: dam povoda ili uslovim da neko ili nešto, s namjerom ili bez nje, silom ili milom, pobjegne, ode, da se udalji, ili tome slično. U oba ova slučaja vidimo da su od neprelaznih stvoreni prelazni glagoli koji onda istovremeno predstavljaju kauzale svojih primitivnih glagola. Od prvog kauzativa *našavá v* gradi se dalje preko participa perfekta pasiva *našadó* njegov drugi kauzativ *našadará v*, sa značenjem prevezem, rastjeram. Upor. osnovu *naš sa* sanskrit. *na s'*, to disappear, to cease to be, perire, interire. Obrazovanje sekundarnog kauzativa u rčh. izuzetna je pojava. Navešćemo još i oblik *čhordará v*, rasipam, koji donekle nosi i frekventativno obilježje u rčh. Tranzitivni primitivni glagol *čhorá v*, odnosi se u tome pogledu prema svom kauzalu *čhordará v* kao, recimo, povratni glagol *parnivá v*, zabijelim se, prema obliku *parnjárdívá v*, bjelasam se. Riječ *čhordará v* građena je preko participa perf. pasiva tranzit. glagola *čhorá v*, prospem, prolijem, *čhordó*). Ona, dakle, predstavlja primarni kauzativ, za razliku od glagola *našadará v* koji je, rekli smo već, sekundarna tvorevina, jer je izveden od prvog kauzativa *našavá v*. Ovamo ne ide i kauzativ *andará v*, naredim da bude doveden, koji je građen od part. perf. pasiva primitivnog glagola *aná v*, dovedem, donesem, (*andó*). Ovim povodom želim da skrenem pažnju na to da glagoli sa korjenovima sa više od dva sloga, eufonije radi, ne grade kauzalne oblike.

Potrebno je da se podsjetimo da kod tranzitivnih glagola ne postoje kauzali radnog stanja. Kauzale može da ima samo njegovo trpno stanje. Kauzal je, naime, samo uzrok što se radnja tranzitivnog glagola obavlja, a nipošto ne znači da on (kauzal) čini da tu radnju neko izvede. Iz mnogih do sada učinjenih napomena proizlazi da se smisao kauzalnih glagola u jeziku urdu može svesti na ovo: pro-uzrokovati da neka radnja tranzitivnog glagola bude izvršena ili da izvjesno stanje bude ostvareno. Dakle, tu nije riječ o tome da neko nekome dađe povoda da radnju lično i neposredno obavi ili neko stanje uspostavi. Nije posrijedi nikakav agens, nikakav instrument koji tu radnju treba sam da izvodi ili to stanje da izazove. On nije nosilac glagolske radnje. To možemo kazati i drugim riječima: Kauzativ pokazuje da je subjekat samo uzrok nečije radnje ili nečijeg stanja, tj. da ih on samo uzrokuje. Najzad, možemo konstatovati da je odnos između primitivnog glagola i njegovog kauzala u pogledu značenja sličan odnosu koji vlada između aktivnog i pasivnog stanja respektivnog glagola.

Orientalista i afrikanolog T. G. Bailey, autor jedne savremene gramatike jezika hindustani koja je jedna od najboljih, postavlja nekoliko preciznih pravila za obrazovanje kauzalnih glagola u jeziku urdu. Za naše potrebe, tj. za poređenje sa obrazovanjem tih glagola u rčh., ona ne dolaze sva u obzir. U rčh. taj je proces sasvim uprošćen i mehanizovan tako da nam za taj cilj mogu koristiti samo tri prosta obrasca. Tu se upravo radi o tri vrlo slična elementa za građenje jednog te istog kauzala, što zavisi od lokalne prakse u odnosnom dijalektu. O tome će biti riječi kasnije.

Na govornom području rčh. kauzativ nije svuda podjednako sačuvan, niti je njegova upotreba svuda ravnomjerna. U jugoistočnim oblastima on uživa širu primjenu, dok se u sjeverozapadnim narječjima koja su inače malobrojna nalazi u opadanju, a na njegovo mjesto prelazi u običaj opisivanje pomoću drugih sredstava. Obrazovanje kauzativa u rčh. je u poređenju sa stanjem u jeziku urdu dosta ograničeno. Aktivni proces davno je završen. To se vidi i po tome što su glagolske pozajmice koje su tek u toku posljednjih dvjesta do trista godina primljene iz drugih jezika, lišene sposobnosti da obrazuju kauzativni vid. Međutim, u tome jeziku u kome se često manifestuju pojave haotičnog karaktera, primjećuju se povremeno tendencije za građenje kauzativa i od onih glagola kod kojih to ranije nije bio slučaj. Jasno je da takvi samovoljni pokušaji ostaju bez rezultata u ovom morbidnom jeziku koji nema toliko vitalne snage da proizvede nešto novo, pa makar i po starom kalupu. Proces degeneracije u tome idiomu je dotle napredovao da u izolovanim manjim zajednicama prelazi u žargon. Evo dva-tri primjera vještački skovanih kauzalnih glagola: *li var á v*, učim (nekog), *kor kor ris ar á v*, napustim (nekog).

Bilo bi, međutim, pogrešno pretpostaviti da u rčh. više ne postoji osjećanje za kauzativ i potreba za njim. To nam može, pored mnogih ostalih, da potvrdi i ovaj autentični slučaj. Riječ *bax tjar á v* unesena je jednom prilikom iz dijalekta S. u dijalekat B. u kome se ona dotada nije čula. Poznata je bila samo riječ *bax* (*bax t*), sreća, koja sačinjava njen korijen. Pošto su pak u dijalektu B. funkcija i značaj formativnog elementa *-ar* bili poznati, onda je odmah shvaćena i kauzativna priroda toga inače nepoznatog glagola. Znamo da je korijen glagola nosilac njegovog značenja koje sufix bliže određuje. Glagol *bax tjar á v* znači bukvalno: Želim da (neko) bude usrećen. A tako se u tome kraju kaže onome kome se čestita.

U urdu jeziku kauzal se ponekad gradi na taj način što se, pored ostalog, sprovedu i izvjesne glasovne promjene u korijenu primitivnog glagola kao što se to u sličnoj prilici dešava, naprimjer, i u engleskom jeziku. Uporedom samo ove glagolske parove: *to seat*, posaditi, od *sit*, sjesti, zatim *to raise*, podići, od *rise*, ustati. Slično tome izveden je, naprimjer, u urdu od glagola *ron ā*, *رولان* plakati, njegov uzročni glagol *rul ā n ā* *رولان* rasplakati nekog. Treba istaći da su odgovarajuće pojave u rčh. znatno rjeđe. Tako imamo od glagola *rov á v*, plačem, kauzal koji glasi *ro vljar á v*, a znači rasplačem ili ucvijelim. Kod građenja uzročnih glagola u rčh. primitivni glagoli po pravilu nisu izloženi nikakvim fonetskim mutacijama. Samo u vrlo rijetkim prilikama srećemo se sa takvim glasovnim pojavama, kao, naprimjer, u sljedećem slučaju. Glagol *ćer á v* (*ker á v*) pravim, činim, ima kauzal koji glasi *ćirav á v* (*kerav á v*, *kerjar á v*) spravljam, zgotovim, skuvam, bukval. učinim da nešto bude napravljeno ili zgotovljeno. Tu vidimo da je, pored male glasovne promjene korjenog vokala, došlo i do jednog jedva osjetnog pomijeranja osnovnog značenja.

Da bismo mogli lakše pratiti detaljno iznošenje pojedinih slučajeva, moraćemo se ukratko dotaći nekih fonetskih momenata koji su djelomično zajednički za oba jezika koja ovdje uzimamo u obzir. Tu nas, prije svega, zanima aspiracija. U urdu jeziku postoji veći broj aspirovanih glasova (*compound consonants*) koji se izgovaraju s većom energijom nego njihovi neaspirovani dvojnici. Mi se, međutim, nećemo pozabaviti svima, već ćemo se ograničiti na one koji ovdje dolaze

u obzir kao zajednička odlika. U rčh. ima samo pet takvih aspiriranih konsonanata koji se takođe izgovaraju s izvjesnom silinom: čh, čh, kh, ph i th. Kod ova posljednja tri osjeća se poslije eksplozije jači gubitak daha. Ipak može se već zapaziti da ova aspiracija u mnogim krajevima nazaduje, tako da ju je mjestično sasvim nestalo.

U srpskohrvatskom nema aspiriranih glasova. Možemo ih čuti samo u uzvicima, gdje ono huktanje služi kao neko sredstvo za pojačanje. Biće da je već svako od nas čuo i ovakve uzvike: The! Phi! Aspirirane glasove proizvodimo i onda kad podržavamo neke zvukove i šumove. Tako, naprimjer, imitujemo kašljanje uzvicima: Khe, khe! Slične glasove izgovaramo kad brzo, bez prekidanja, kazujemo, recimo, ovakve riječi: Vruć hlje**h**, sat hoda, itd. Na nekim drugim glasovnim pojavama kojima se odlikuje jezik urdu, zadržaćemo se u konkretnim slučajevima.

Najzad, evo, prelazimo na sâmo poglavlje o obrazovanju kauzalnih glagola. Počnimo sa primjerima iz jezika urdu koji, naravno, raspolaže daleko većim izborom građe. Uzimaćemo otuda samo one slučajeve koji imaju svoje pandane u rčh. Slično tome, nećemo navoditi one primjere iz rčh. za koje nema adekvatnih pojava u urdu.

Kad u urdu od glagola odbijemo infinitivni nastavak -nā, dobijamo korijen tog glagola koji je nosilac osnovnog značenja. Na taj način ostaje nam, naprimjer, od glagola baithnā, بیٿنا sjesti, njegov korijen baith- بیٿ. Ako sad tome ostatku dodamo nastavak -ā ili -lā (-āl), pa na to ponovo prilijepimo nastavak infinitiva, dobićemo glagol koji ima i osobine i vrijednost kauzativa, a koji se pojavljuje u ovim varijantama: baithānā (stegnuto i: biithānā), بیٿنا, bithlānā, بیٿلنا, baithālānā, بیٿالنا i baithārānā, بیٿارنا sve sa značenjem posaditi.

Prva dva oblika odgovaraju kauzalima istog značenja u rčh.: bešaváv, kao što druga dva imaju paralelu u dubletu bešaláv, dok posljednja varijanta ima svoj pandan u rčh. glagolima bešaráv, i bešljaráv. To su u oba jezika samo kauzali prvog stepena, a od mjesnog narječja zavisi koja će se varijanta uzeti. Promjena kauzalnih glagola u rčh. sasvim je pravilna i mi po čemu se ne razlikuje od konjugacije dotičnog primitivnog glagola. Naprimjer glagol sjesti, ili sjediti u prezentu glasi: bešáv, bešés, bešél, bešás, bešén, bešén, što znači sjedim (sjednem), sjediš, itd. Kauzalni glagol bešaláv, posadim, mijenja se ovako: bešaláv, bešalés, bešalél, bešalás, bešalén, bešalén, što znači posadim, posadiš, itd. U perfektu glagol bešáv glasi: bešlém, bešlán, bešlás, bešlám, bešlén i bešlé, tj. sjeo sam, sjeo si, itd. Njegov kauzal ima ovakav perfekt: bešaldém, bešaldán, bešaldás, bešaldám, bešaldén, bešaldé.

Kod primjera koje smo uzeli iz jezika urdu pada nam u oči kombinovano slovo th. Ono pretstavlja aspirirani cerebralni glas koji se dobija na taj način što se vrh jezika izdigne i, po mogućnosti, što više savije unazad, pa njime dodirne nepce i pritom izgovori aspirirani glas th. Ovaj suglasnik koji je, vidimo, u urdu retrofleksne prirode, nema istu glasovnu vrijednost u svima ostalim novoindiskim jezicima. On je tokom vremena prema lokalnim uslovima pretrpio različite modi-

fikacije. Tako se u rčh. prilično konsekventno javlja kao bezvučni palatal š koji mu po mjestu artikulacije nije više blizak. Ako usto konstatujemo da je urdu diftong a i u rčh. dobio monoftongičnu vrijednost, pa da mu odgovara stegnuti, ali kratki glas e, onda nam neće biti teško da urdu korijen b a i t h identifikujemo sa rčh. korijenom b e š - koji se s njime i u pogledu značenja potpuno slaže. Interesantnosti radi napominjem da se sličnim pojavama susrećemo i u samom rčh. gdje aspirovani dental t h (dakle, ne interdental ni retrofleks) prelazi u obični palatal š, što je, istina, krajnje rijedak slučaj. Tako se, naprimjer, oblik m o š a v á v, kažem, razvio od prvobitnog oblika m o t h a v á v (od m u j t h o v á v). Na sličan način, ali u mnogo jačim razmjerama, pretvara se aspirovani palatal č h u prosti palatal š. Od riječi č h i b, jezik, nastaje š i b, imenica č h a v ó, pretvara se u š a v ó, pa čak i oblik p h u č á v, s običnim palatalom č pojavljuje se gdje-kad kao p h u š á v.

Da nam istoriska slika glagola b e š á v, sjednem, bude još potpunija navešćemo evo i odgovarajuću osnovu u ssanskrtu: v a s (to dwell), stanujem ili boravim, koja mu odgovara i po obilku i po sadržini. Ovim povodom moram da skrenem pažnju na jedan detalj. U rčh. ne postoji infinitiv kao što ga, nema ni u šćiptarskom. Stoga se glagoli svuda navode u prvom licu prezenta singulara koje se po pravilu svršava na - a v. Postoje svega tri izuzetka: k a m á m (hoću, volim) t r o m á m (smijem) i s e m (jesam). Završetak -m je ostatak stare indoevr. konjugacije (upor. sanskrt, ami, asmi). Prema tome treba i infinitiv urdu glagola b a i t h n ā, sjesti, prevoditi na rčh. oblikom b e š á v, sjednem ili sjedim. Prije nego što navedemo idući glagol treba dodati da, za razliku od rčh., u urdu jeziku postoji i drugi kauzativ od glagola b a i t h n ā: b i t h v ā n ā, to get one seated. U rčh. prinuđeni smo da uzmemo čitavu rečenicu da bismo tačno prenijeli značenje jednog takvog glagolskog oblika. Uz gornji primjer dodajemo da je glas v (tačnije w) otvoreni bilabijalni poluvokal koji liči na vrlo kratko u.

U urdu jeziku postoji pridjev b a r ā ^b, koji je srodan sa sanskrt. bara, adj. best, excellent. Od pridjeva b a r ā vuče porijeklo intrans. glagol b a r h n ā, ^bبرهنا (to increase), rastem, a opet od ovoga glagol b a r h ā n ā, ^bبرهنا (to increase), (transitiv), povećam. Potpuno istovjetan slučaj građenja denominalne glagolske izvedenice možemo da konstatujemo i u rčh. gdje je od pridjeva b a r ó, velik, načinjen glagol b a j r a v á v, koji nam se prikazuje u više varijanata: b a r j a r á v, b a r a r á v i b a r v a r á v, a znači činim velikim (odgojim, povećam). Ovaj kauzal daje nam na znanje da se ostvaruje ono svojstvo ili ona osobina koja je izražena u osnovnoj riječi, tj. u pridjevu b a r ó.

Ovdje smo ponovo suočeni s jednim novim glasom koji je specifičan za neke indiske jezike. To je glas r. Taj konsonant proizvodi se na taj način što se vršak jezika što više zavalj unazad, pa se njime dodirne nepce i pritom izgovori glas r. Dakle, govorno oruđe i artikulaciona zona isti su kao i kod glasa t, samo što se ovdje mjesto t izgovara r. Tim putem dobija se retrofleksni dentalni konsonant koga često zamjenjuju sa cerebralnim d, pošto im se mjesta obrazovanja, tj. na najvišem mjestu nepca, kao što je rečeno, podudaraju. Moramo odmah reći da u jeziku rčh. nema nikakvih cerebralna. Ali zato ipak ima nekih teškoća u izgovaranju izvjesnih glasova, ito baš oko glasova reda r. Pored običnog jezičkog r koji odgovara našem r, postoji još jedan glas toga reda koji se u različitim krajevima razli-

čito i izgovara. Tako se on javlja u jednoj skali koja počinje sa emfatičnim jezičkim r s vibracijom, pa se nastavlja jezičkim glasom r bez vibracije, da bi se (pomenuta skala) najzad produžila onamo do njegovog uvularnog (resičnog) parnjaka. (gerolltes r, nicht gerolltes r, Zäpfchen-r).

Urdu glagol *bharnā* *برنا* znači biti pun (to be full), njegov prva kauzal *bharnā* *برنا* ili *bharānā* *برانا*, a drugi kauzal *bharvānā* *بروانا*. U rēh. postoji za ove oblike samo jedan oblik ito, glagol *pherāv*, (punim) koji je, doduše, istog porijekla kao i gornji urdu glagol ali pretstavlja obični tranzitiv. Dakle, on nije kauzal, jer ne sadrži uzrok ili motiv koji uslovljava neku radnju ili kakvo stanje. Dodajmo i sanskrt. oblik *pr*, to fill, to nourish. Sam pojam biti pun, na urdu jeziku *bharnā*, može se u rēh. samo opisivati, ito izrazom *pherdōsem*, kao što se u nekim dijalektima i glagol *ačhāv* (stojim) prevodi opisno glagolskim izrazom *therdōsem*. Tako se i pojam visim u rēh. prenosi deskriptivnim putem: *obješen sam*, u rēh. *umbladōsem*. Oblik *umbladō* je particip perfekta pasiva (jer aktivnog u tome jeziku uopšte i nema) od tranzit. glagola *umblavāv*, objesim.

Na redu je glagol *bhejnā* (čitaj *bhedžna* *بیجنا* poslati, na koji ćemo se malo osvrnuti. Njegov prvi kauzal glasi *bhijānā* (čitaj *bhidžana*), *بیجانا* dati povoda da nešto bude poslano. Pomenuti glagol ima svoj pandan u rēh. samo u obliku kauzala *bičhalāv*, šaljem, dok primitivnog glagola od kojeg je izveden, uopšte, nema. Možemo ga samo rekonstruisati putem analogije sa drugim slučajevima. U rēh. ima više primjera takvih hipotetičnih originalnih glagola za koje moramo pretpostaviti da su u svoje vrijeme postojali i služili za građenje kauzativa.

Slučaju sa glagolom *baithna* unekoliko liči i slučaj sa glagolom *bajnā* (čitaj *badžnā*), *باجنا* to sound. On odgovara rēh. glagolu *bašāv* koji ima vrlo široku ljestvicu značenja i relacija. Napominjemo usto da odnosni oblik u sanskrtu glasi *vas*, to sound, to cry as a bird. U jeziku rēh. koji je neobično siromašan, riječ *bašāv* obuhvata najrazličitije nijanse onomatopoetskog podražavanja: Zvučim, lajem, škripim, pjevam, itd. Na sanskrtu kaže se lajem: *bhašāmī*. Prvi kauzalni oblik od glagola *bajnā* (intrans.) glasi *bajānā* (čitaj *badžānā*), *باجانا* to sound (tranzitiv) a drugi *bajvānā* (čitaj *badžvānā*), *بجوانا* to get one to sound. Ovaj drugi oblik je za nas bez interesa, jer u rēh. ne postoji adekvatan sintetički oblik kojim bismo ga mogli uporediti. Dakle svuda po jedan oblik za razliku od rēh., gdje prvi kauzativ (a drugog i nema) glasi *bašalāv*, *bašavāv*, ili *bašarāv*, što sve znači pucam, sviram, itsl. Ovo trojstvo oblika potsjeća nas živo na raniji slučaj sa izvedenicama od glagola *bešāv*. U ovom primjeru kauzativ u rēh. približava se po značenju kauzativu u jeziku urdu, jer sam subjekat ne uzima učešća u radnji koja se vrši na objektu. Englez bi rekao: *To get something done through another person's instrumentality*. Tako i kad kažem *bašalāv*, pucam, znači da sam ja uzrok što puca, jer se ne može ni zamisliti, a kamo li reći da »ja pucam pušku« (akuzativ). Kao što znamo, za tu priliku uzima se u srpskohrvatskom jeziku instrumental: pucam puškom. Rekao sam već da glagol *bašalāv* znači i sviram. Tada se može, naprimjer, reći: *Bašalav e bašaldí*, sviram instrument, a to znači da sam ja uzrok što taj

instrument daje zvukove od sebe. To je dakle kauzativ. Inače može se, kao i u srpskohrvatskom, reći: Sviram na instrument, što se na rčh. kaže: bašaláv pe bašaldí.

Idući glagol kod koga ćemo se malo zadržati, jeste bandhnā, باندھنا bukv. biti vezan, to be bound. Njemu odgovara u rčh. glagol phándav, vezati koji je u prarodstvu sa sanskrt. bandh, to bind, ligere, perz. benden, بندن germ. bind-en, itd. Međutim, u vezi sa našim predmetom nas više interesuje drugi kauzativ bandhvānā, بندھوانا to get one bound. S njime se u rčh. podudara glagol phándaváv koji se javlja samo u jednoj varijanti. Značenje mu je: zatvorim, zaklopim, a bukvalno uzeto: učinim da bude vezano. Dakle, opet, ja ne izvodim radnju lično, već dajem samo povoda da se radnja obavlja. O neposrednom izvršiocu tu se i ne govori. Ja tu samo konstatujem da se radnja na moju intervenciju vrši.

Kao što u urdu jeziku postoji upadljiva tendencija da se klase kauzativa svedu na manji broj, tako eto i u rčh. imamo ovaj slučaj gdje se kauzalni glagol povukao u korist primitivnog koji onda od njega preuzima i dužnost. Stvar se, međutim, može postaviti obrnuto i posmatrati s druge strane. Možemo, naime, pretpostaviti da je oblik phándaváv koji se inače ne upotrebljava svuda, samo lokalna pojava formiranja kauzativa koja se nije jače afirmisala, pa nije došlo do izražaja u širem obimu. Glagolu u rčh. phándav još je srodniji po obliku urdu glagol phāndnā, پھانڈنا to be snared, čiji kauzalni oblik phāndnā (phāndlānā), پھانڈنا to snare, uhvatiti u zamku, liči na naprijed pomenuti uzročni glagol phándaváv. Interesantna je pojava da paralelna upotreba primitivnog glagola phándav i kauzalnog phándaváv može u različitim oblastima da dovede do trenutnog nesporazuma. Tako kad se, naprimjer, rekne phándav o udar, negdje može da znači: Zatvorim vrata (prezent prim. glagola), a na drugom mjestu znači: Zatvori vrata! (imperativ kauzalnog glagola). Tome slično, oblik resáv znači, kako gdje, stignem ili dokuči! Daráv: bojim se ili uplašim! Nakháv: prođem ili prenesim! Ali, úštav: ustanem ili zgazi, pošto su se ovdje ukrstila dva različita glagola.

Kod primitivnog urdu glagola chalnā (čitaj čalnā), چلنا to go, imamo interesantan slučaj da on ima isto značenje kao i njegov drugi kauzativ chālvānā (čitaj: čālvānā), dok njego prvi kauzativ glasi chālānā (čitaj čālānā), چلانا a znači to set going. U rčh. izvedeni glagol čalaváv nema svog primitivnog glagola koji je vjerovatno davno izašao iz upotrebe, pa mu se zameo svaki trag. Osnovno značenje glagola čalaváv je ošinem, ali on ima, kao i njegov blizanac malaváv, veći broj prenesenih značenja. U sanskrtu nalazimo odgovarajući oblik tchāl, titubare, vacillare, tchalayati, concutere, commovere. Kad ovo shvatimo, onda će nam biti već jasnije, kako je došlo do toga da kauzalni glagol čalaváv dobije ono značenje koje ima danas.

Urdu glagolu darnā, ڈرنا bojati se, i kauzalnom obliku koji je građen od njega darānā, ڈرنا uplašiti odgovara u rčh. daráv, bojim se (koji nije povratan kao, naprimjer, u srpskohrvatskom), i njegov kauzalni oblik daraváv. Rčh. glagol daráv čini inače jedan vrlo rijedak izuzetak u pogledu promjene

u prezentu. On se mijenja ovako: dará v, darás, darál, darás, darán, a ne daráv, darés, darél, itd. kao ogromna većina ostalih glagola. Drugim riječima, on se vlada kao jednosložni glagoli x a v, jedem, i dž a v, idem, ali ne i kao d a v, dam, l a v, uzmem, č h a v, turim, t h a v, metnem. Napominjemo da se u rčh. znak x čita hrapavije od njemačkog glasa ch. Uz rčh. osnovu dar možemo navesti i sanskrt. dr, to tear, to fear. Cerebralni glas d u urdu ima isto mjesto obrazovanja kao i glasovi t i r, a s ovim potonjim ga često još i zamjenjuju.

Od urdu glagola dik h n ā, دیکھنا pojaviti se, izveden je kauzalni glagol dek h n ā, دیکھنا vidjeti. U rčh. postoji, međutim, samo primitivni glagol dik h á v, sa značenjem vidim, gledam, dok odnosni kauzalni oblik nije ni uobičajen. Urdu glagolu dik h n ā odgovara naš povratni glagol pojaviti se, a u rčh. povratni glagol dik h i v á v, dik h i n j a v á v, vidim se. Novoindisku glagolsku osnovu dik h - (dek h -) možemo uporediti sa sanskrt. d r s', to see, to show, grč. δείκνυμι pokažem, lat. dico, kažem.

Urdu glagol j ā g n ā (čitaj: džāgnā), جاگنا budi budan, bdjeti, gradi svoj prvi kauzativ ubacivanjem pomoćnog vokala a iza osnove, pa glasi: j a g ā n ā, جاگنا buditi. U rčh. ne javlja se nikakav prim. glagol, bdijem. Ako ga je i bilo, nestalo ga je. Mjesto njega može se uzeti opisni participijalni izraz dž u n g a d ó s e m, budan sam. Tome nasuprot, u rčh. održao se samo tranzitivni (kauzalni) glagol dž u n g a v á v, budim.

Od urdu glagola k a r n ā, کرنا činiti, glasi drugi kauzativ k a r v ā n ā, کروانا to get a thing done. Ovim oblicima odgovara u rčh., kao što smo već negdje u početku istakli, glagol ker á v (éer á v), činim, pravim, i kauzal ker j a r á v (éer a v á v), napravim, zgotovim, skuvam. Rčh. osnova k e r - i urdu osnova k a r - (čije a je blisko glasu e) može se uporediti sa sanskrt. osnovom k r, to do, prez. kerden, کردن to do, zend. kere, machen, lat. creo, itd.

Urdu glagol k a t n ā, کتنا to be spun, ima dva kauzalna oblika, dok u rčh. postoji samo primitivni glagol k a t á v, sa značenjem predem. Upor. sanskrt. k a r t a n a, n. spinning cotton or thread. Kauzativ se u rčh. ni ovdje ne upotrebljava, a možda nije nikad ni građen, za razliku od urdu, gdje je smisao za faktitivne radnje kudikamo bolje razvijen i izdiferenciran.

Glagolu k h ā n ā, کھنا jesti, u urdu odgovara u rčh. glagol x a v. Međutim, za pretstavljanje pojmova izraženih u uzročnim glagolima u urdu k h i l ā n ā, کھلا i k h i l v ā n ā, upotrebljavaju se u rčh. glagoli jedne sasvim različite osnove č a l j a r á v, nahranim, bukv. učinim da neko bude sit. Ovdje kauzalni glagol pokazuje da je subjekat uzrok nekom stanju. Kod glagola k h ā n ā (x a v) treba upamtiti da oni čine jedan od rijetkih izuzetaka, jer im se korijen ne završava na konsonant. Ovom prilikom ukažimo i na srodstvo sa sanskrt. osnovom k h a d, to eat, edere, vorare, kao i sa zendskom k h a d, manger.

U urdu postoji glagol k ū d n ā, کودنا skočiti, sa kauzalima k u d ā n ā, کدانا i k u d v ā n ā, کدوانا. Spram njih imamo u rčh. glagol x ū t a v, skočim, i njegov kauzalni oblik x u t a v á v ili x u k l j a r á v, razigravam, uganem, itd. Upor. sanskrt. k u r d a t i, skače.

Glagol *lād nā* u urdu لاد to be put on (a load), ima dva kauzalna oblika: *lād nā*, لاد to put (a load) on, i *lād vā nā*, لادنا to cause to be laden. U rčh. nalazimo riječ *lā dāv* koja znači tovarim, selim se, otseljavam. Kauzalni oblik od toga glagola glasi *lādāvāv*, selim (stvari, itd.). Međutim, slično kao u srpskohrvatskom, glagol *lādāv*, selim, i u rčh. ima i tranzitivnu i intransitivnu funkciju, tako da se kauzativ *lādāvāv* kao suvišan češće zanemaruje. Oblicima *lādāv* i *lādāvāv* odgovaraju glagoli sa suprotnim značenjem *lódāv* i *lodāvāv*, doselim i rastovarim.

Urdu glagol *mā r nā*, مارنا to die, ima dva kauzalna oblika, *mā r nā*, مارنا to strike, to kill, i *mā r vā nā*, ماروانا to get one killed. Od osnovnog primitivnog glagola *mērāv*, umrem, u rčh. ne može se direktno izvesti uzročni glagol. Kauzativ gradi svoj glagol od svog pasivnog participa perfekta *mulo* (mrtav) i kauzativnog nastavka *-arāv*, koji onda glasi *muljarāv*, usmrtime, ubijem, bukvalno prouzrokuje da bude mrtav. Mjesto te riječi koja se rijetko čuje imamo i jedan mnogo običniji oblik, *mudarāv*, ubijem. On je po svoj prilici nastao metatezom od jednog starog složenog glagola koji je u današnjem urdu jeziku pretstavljen oblikom *mār-dālnā*, مارا، a sa istim značenjem. Takva glagolska složenica dobija se kad se temi jednog osnovnog glagola doda infinitiv jednog drugog glagola koji obično služi za građenje oblika i za potenciranje značenja. Glagol složen na taj način radi pojačanja značenja zove se energikus.

Kauzativni značaj glagola *mudarāv* ne ispoljava se više gotovo nikako, jer je poput tolikih drugih kauzalnih glagola u rčh. postao običan tranzitiv. Pošto pravilno osjećanje još postoji, a oblika nestaje, osjeća se potreba za njim. Tako se u južnom dijalektu koji je produktivniji pojavljuju novi oblici koji su sami nastali kao posljedica osjećanja toga nedostatka. Glagol *mudarāv* koji se, kao što je rečeno, gotovo i ne računa kao kauzal, dobio je novi oblik *mudarkerāv*, u kome je njegova faktitivna (kauzativna) funkcija simbolički naglašena, jer *kerāv* (čerāv) znači činim, facio. On je građen kao i maloprije pomenuti urdu glagol *mār-dālnā*, tj. od teme jednog osnovnog glagola; nosioca glavnog značenja, i jednog pomoćnog glagola za tvorenje oblika. Ovdje možemo spomenuti i slučaj sa glagolom *vičināv*, zovnem. Od tog tranzitivnog glagola obrazuje se kauzalni oblik na taj način što se njegovoj osnovi doda glagol *kerāv*. Dakle, *vičinkerāv*, učinim, tj. dam povoda da (neko nekog) zovne. Up. lat. vociferor. U južnom dijalektu koji je vitalniji, mada je arhajičniji, postoji još izvjestan broj takvih kauzala.

Po svome porijeklu osnova urdu glagola *mār* - blisko je povezana sa mnogim osnovama u drugim indoevropskim jezicima: sanskrt. *mrtá-m*, smrt, *mr*, umrijeti, lat. *moriōr*, umrem, got. *máúrdhr*, zend. *merēc*, *necare*, *interficere*.

Urdu glagol *pāknā*, پاكنا to be cooked, ima prvi kauzativ *pākānā*, پاكنا to cook, a drugi *pākvānā*, پاكوانا to get a thing cooked. Kako vidimo, od intransitivnog glagola stvoren je tranzitivni, a od ovoga novi tranzitivni (kauzalni) glagol sa manje ili više izmijenjenim značenjem. Njima možemo u rčh. suprotstaviti

oblike *pekáv* (tranz.), pečem, ili, figurativno, udarim, a zatim *pećaráv* (kauzativ) pečem. Navedimo ovdje i riječ *pakó* (zreo) koja spada ovamo po obliku, a vjerovatno i po značenju. Tu je i sanskrt. *pak*, maturity, *pac*, kochen. Uzmimo dalje i prez. *pukhten*, پختن *coquere*, *coqui*, slov. osnovu *pek-*, starogrč. *φώγω* (*fogó*), pržim.

Kod nekih glagola čiji posljednji slog sadrži kratak vokal uzima se kod obrazovanja tranzitiva dugi vokal. Tako imamo *palnā*, پلنا *biti hranjen*, a *pālnā*, پلان *hraniti*. Uz ovaj uzročni glagol u urdu možemo navesti u rčh. oblik *parváráv*, hranim. Od ovog kauzalnog glagola nije se održao ni primitivni glagol ni neka druga osnovna riječ od koje bi on bio izveden, recimo od nekog pridjeva ili kakve imenice. Uporedi sanskrt. *parabhrita*, *nourished*, *fostered*, perz. *purvurdu*, پرورد *bread*, *reared*.

Glagolu *phatnā*, پھٹنا *to be torn*, odgovara prvi kauzativ *phārnā*, پھاڑنا ili *phatānā*, *to tear*, *to split*, i drugi kauzativ *pharvānā*, *to get a thing torn*. Od svega toga u rčh. ima samo jedan glagol *pharraváv*, pocijepam. Primitivni glagol od koga je ovaj izveden ne postoji. Upor. sanskrt. *sphat*, *to open*, *to burst*. Interesantno je ovdje da cerebralnom glasu *t* u urdu odgovara u rčh. glas *rr* na čiju smo se fonemu ranije ulkratko već osvrnuli.

Uz primitivni glagol *phirnā*, پھیرنا *to turn* (intr.) *to walk out*, postoji kauzalni glagol *phernā*, پھیرنا ili *phirānā*, پھیرنا i drugi kauzal *phervānā*, پھروانا. U rčh. *phiráv* znači hodam, od čega je sasvim pravilno napravljen kauzalni oblik *phiraváv*, vodam. Upor. sanskrt. *bhram*, *umherschweifen*.

Glagol *pīnā*, پینا ima dva kauzalna oblika, *pilānā*, پیلنا i *pīlvānā*, dok se u rčh. za obrazovanje kauzalnog oblika od glagola *pijáv*, piti, uzima druga osnova koja je, doduše, istog porijekla. To je imenica *paj*, voda, od koje se gradi kauzativ *pajaráv*. Ta denominalna izvednica znači napojim, natopim. Upor. sanskrt. *pi*, *to drink*, zend. *pa*, *drink*.

Intranzitivni glagol *pighalnā*, پگھلنا *to melt*, preveden u tranzitiv, glasi *pighlānā*, پگھلانا *to melt*, a u kauzativ *pighalvānā*, *to get a thing melted*. U rčh. nalazimo ove refl. oblike: *biljaváv* (*biláv*), rastopim se, od čega se gradi tranzitiv *bilaváv*, rastopim, rastvorim. Vrlo je vjerovatno da je ovaj glagol svojom starinom bliže vezan za glagol *bilanā* u urdu jeziku *to cause to vanish*. Upor. sanskrt. *bî*, *to melt*.

Dalje, možemo navesti glagol *pisnā*, پيسنا *to be ground*, *pīsnā*, پيسنا *to grind* (tr.) i *pīsvānā*, (kauzativ). Upor. sanskrt. *pish*, *to grind*. U rčh. nalazimo samo jedan glagol, isto tranzitivni: *pišáv*, meljem, dok kauzalnog, uopšte, nema.

Glagol *rakhnā*, رکھنا *to keep*, ima samo drugi kauzativ, *rakhvānā*, رکھوانا *to get a thing kept*. U rčh. postoji tranzitivni glagol *arakháv*, čuvam, nadem, štedim, sa pravilnim perfektom *arakhlem*. Međutim, pored toga nalazimo i interesantniji oblik perfekta *arakhadém* koji je izveden od kauzalnog

glagola koji, međutim, više ne postoji, a znači čuvam. Kod glagola *arakhāv* prostetični vokal *a* naknadno se razvio ispred osnove. Ta glasovna pojava tipična je za rčh. Upor. sanskrt. *raks*, to guard. Imamo još jedan vrlo sličan slučaj uz gornji primjer, ito sa glagolom *azbāv*, diram, gdje se prezent njegovog kauzalnog oblika rijetko upotrebljava. Kauzativ se javlja u obliku perfekta *azbadém*, u imperativu *azbāv*, itd.

Od glagola *ronā*, رونا to weep, glasi prvi kauzativ *rulānā*, رولا to make weep, a drugi *rulvānā*, to get one to weep. U rčh. nalazimo pored glagola *rovāv*, plačem, i njegov kauzalni oblik *rovljarāv* ili *rovarāv*, rasplačem, ucvijelim, prouzrokuje da neko plače. Upor. sanskrt. *rud*, slov. *rid-*, itd.

Glagol *sikhnā*, سیکھا to learn, ima samo prvi kauzativ *sikhlanā*, سکھلا ili *sikhānā*, سکھاتا to teach. U rčh. postoji kauzalni glagol *sikavāv* (*sićarāv*), polkažem, podučavam, nagovorim. Odnosni primitivni glagol nije se sačuvao. Za pojam učim upotrebljava se u rčh. povratni oblik *sikivāv*, *sićivāv*, učim se. Upor. sanskrt. *s'iks'*, to learn, to acquire science.

Uzmimo sada glagol *silnā*, to be sewn, koji ima kauzalne oblike *sinā*, سينا to sew, *silānā*, سلا silvānā, سلواتا to get a thing sewn. Pored primitivnog glagola *sivāv* (*suvāv*), šijem, u rčh. postoji i njegov kauzalni oblik *sivljarāv*. Upor. sanskrt. *shiv*, to sew, to stitch, suere. Isto tako i slov. osnova *šit-* ukazuje na zajedničko indoevropsko porijeklo.

Od glagola *sonā*, to sleep, سوتا postoji pravi kauzativ *sulānā*, سلا to put to sleep, i drugi *sulvānā*, سلواتا to get one put to sleep. U rčh. kauzalni oblik od glagola *sovāv*, spavam, glasi *sovljarāv* ili *sovarāv*, uspavam, Upor. sanskrt. *shvap*, spavati, lat. *somnus*, *san*, itd.

Glagol *sūkhnā*, سوکھنا to be dried up, ima ovaj prvi kauzalni oblik: *sukhlānā*, سکھلا sukhlānā, سکھاتا to dry, a drugi: *sukhvānā*, to get a thing dried. U rčh. izveden je od pridjeva *šukó*, suh, uzročni glagol *šučarāv*, osušim. Upor. sanskrt. *s'uska*, adj. dry. lat. *siccus*, njem. *siech* itd.

Uz primitivni glagol *urnā*, اڑنا to fly, upotrebljava se u urdu samo prvi kauzalni glagol, *urānā*, اڑاتا to make fly. U rčh. postoji samo primitivni glagol *ujrav*, prhnem, poletim, dok kauzalnih izvedenica nema. Ima, istina, jedan glagol kauzalnog oblika, *ujravāv*, ali on je sasvim drugog porijekla, a znači obučem, okitim, uredim.

Glagol *uthnā*, اٹھنا to rise, ima dva kauzalna oblika, *uthānā*, اٹھاتا to raise, i *uthvānā*, اٹھواتا to get a thing raised. Povodom slučaja sa glagolom *baithnā* konstatovali smo već da aspirirani cerebral *th* u urdu odgovara palatalu *š* u rčh. Prema tome, putem sličnosti lako ćemo utvrditi da prema glagolu *uthnā* stoji u rčh. glagol *úštāv*, ustanem. Upor. sanskrt. *sthā* to stand, to abide. Zend. *çta*, stare.

KAUZALNI GLAGOLI

koji se danas upotrebljavaju u centralnom dijalektu rčh.

Ima svega tri grupe takvih glagola, ito, onih koji se završavaju 1) na -aváv, 2) na -aláv, i 3) na -aráv. Dakle, svi imaju naglasak na posljednjem slogu.

I) Kauzalni glagoli koji se završavaju na -aváv:

- 1) Deverbalni glagoli koji su izvedeni od infinitiva primitivnih glagola:

ačhaváv, zaustavim, od ačháv, stojím,
 čhelaváv, nadigram, varam, od čheláv, igram,
 čhinaváv, nagodim, najmim, od čhináv, porežem,
 daraváv, zaplašim, od daráv, bojím se,
 ladaváv, preselim, od ládav, selím se,
 langaváv, osakatim, pretučem, od langáv, šepam,
 nakhaváv, prevedem, prestignem, progutam, od nakháv, pređem
 prođem,

peraváv, oborim, izgubim, od peráv, padnem,
 phandaváv, zatvorim, začepim, od phandáv, vežem,
 phiraváv, vodam, nosam (odijelo), od phiráv, hodam,
 prastaváv, potjeram, od prástav, trčím, letím,
 resaváv, dokučim od resáv, stignem,
 uštaváv, gazim, od úštav, ustanem.

Napomene: a) Kauzalni glagol azbaváv, diram, smetam, prepušta gdje-
 kad svoju funkciju svome primitivnom glagolu azbáv. Tako, pored azbadém
 (perf.), dirao sam, imamo i oblik azbáva (fut.), diráu, koji pripada primitivnom
 glagolu.

b) Imaju kauzalnih glagola, izvedenih od verbalne osnove, koji mogu da se
 završavaju i na -aváv, i rjeđe, na -aráv, što zavisi od pojedinih dijalekata:

asaváv ili asaráv, zasmijem, od asáv, smijem se.
 čiraváv ili kerjaráv, skuvam, zgotovim, od čeráv (kerav), pra-
 vim, učinim,

izdraváv ili izdraráv, tresem, drmam, od izdrav, tresem se,
 phagaváv ili phagaráv,

sikaváv ili sičaráv, nema primitivnog glagola. U drugim dijalektima
 ima mnogo više takvih dubleta.

c) Glagol bilaváv, rastopim, ima spram sebe samo povratni glagol bi-
 ljaváv ili biláv, stopim se.

- 2) Denominalni glagoli koji su izvedeni od imenica koje
 se danas upotrebljavaju u centralnom dijalektu rčh.

dukhaváv, povrijedim, od imenice dukh(f), bol,
 đilaváv običnije: đilabáv', od đilí(f), pjesma,

- 3) Kauzalni glagoli koji nisu izvedeni ni od kakve riječi
 koja se danas čuje u centralnom dijalektu rčh.:

araváv (haraváv), pokvarim,

čalaváv, ošinem,
 đunaváv (zunaváv), zasučem,
 džungaváv, budim,
 hanaváv, kopam, čeprkam,
 hulaváv, fulaváv, vulaváv, češljam,
 xalaváv, isperem,
 xoxaváv, prevarim,
 xutaváv, razigram (konja), uganem,
 phukaváv, oklevetam, odam,
 porraváv, zinem, razvalim,
 prasaváv, ismijem,
 pusaváv, bodem,
 šulaváv, pometem,
 ujraváv, furaváv, obučem,
 ulaváv, podijelim,
 umblaváv, objesim,
 zumaváv, iskušam, napastujem.

Napomene: a) Glagol paruváv, podmetnem, podvalim, jedini se završava na -uváv.

b) Interesantno je poređenje kauzalnih oblika sa odgovarajućim povratnim oblicima, izvedenim direktno iz samog korijena glagola:

pharraváv, pocijepam, rasparam, pharṛváv, puknem, crknem. (Glas ʔ dobija se otprilike kad se izgovori u bez zaokružavanja usana),
 tasaváv, zadavim, tasiváv, davim se.

c) Možda su glagoli iraváv (eraváv) oborim (upor. irisaráv), imalaváv, udarim, sretnem, pozajmice iz novogrč. jezika, mada se ne završavaju na -saráv kao ostali pozajmljeni glagoli.

II) Kauzalni glagoli koji se završavaju na -aláv

malobrojni su. Oni se javljaju u dubletima koji se, kako u kome kraju, različito upotrebljavaju:

bašaláv, bašaváv (bašanáv) bašaráv, sviram, pucam, od bašáv, pjevam, lajem, itd.

bešaláv, bešaváv, bešaráv, posadim, od bešáv, sjednem, sjedim, našaláv, našaváv, našaráv, otmem, ugrabim, od našáv, pobjegnem.

Napomene: a) Ovi kauzalni glagoli nemaju svog primitivnog glagola:

dandaláv, dandaráv, ujedem, zagrizem, je denominalan glagol, izveden od imenice dand(m), zub,

bičhaláv, bičhaváv, pošaljem.

pašaláv, pašaráv, približim, izveden je od priloga pašé, blizu, a traži akuzativ! Kauzalni oblik može da se shvati i kao povratni: pašál leh! znači primakni se mjemu, ili: primakni ga! To su dvije stvari, mada je rezultat isti.

Rečenica: pašardém elen može da znači: približio sam se rijeci, ili približio sam rijeku! Pravi povratni oblik glasi: pašíváv, približim se.

b) Kauzalni glagol ikaláv, izvedem, izvučem, obrazovan je od primitivnog glagola íklav, izaðem, dakle, umetanjem pomoćnog vokala a, kao u urdu, napr. jāgnā, biti budan, ja gānā, buditi. جاکتا، جاکتا .

III) Najveći dio kauzalnih glagola završava se na -aráv.

1) Deverbalni: a) Izvedeni od infinitiva primitivnog glagola. Da bi se izbjegla kakofonija gomilanjem glasova v, jedan od njih pretvara se u r:

rovaráv, rovljaráv, rasplačem, ucvijelim, od rováv, plačem,
sovaráv, sovljaráv, uspavam, od sováv, spavam,
huljaráv, skinem, od húljav, siđem.

b) Izvedeni od particípa perfekta pasiva primitivnog glagola:

1) anđaráv, naredim da se donese, od prt. pf. ps. andó, donesen, od anáv, donesem,

čhindaráv, isjeckam, raskomadam, od čhindó, isječen, od čináv, siječem,

khandaráv, usmrđim, od khandó, usmrđen, od khándav, smrđim.

Nap. Glagol londaráv, solim, izveden je od part. pf. ps. londó primitivnog glagola koji više ne postoji. Ima samo povr. glagol londiváv, usolim se.

2) čhordaráv, rasipam, od čhordó, od čhoráv, prospem, prolijem.
našadaráv, prevezem, rastjeram (sekundarni kauzal), od našadó, od našaváv ugrabim, izgubim (primarni kauzal).

3) khapljaráv, izopijam, od khapló, opijen, od khapáv, pijem,
khosljaráv, brišem, od khosló, obrisan, od hosáv, obrišem,
mukljaráv, puštam, od mukló, pušten, od mukáv, pustim,
xaljaráv, razjedam, od xalo, pojest, od xáv, jedem,

4) pećaráv, pržim, pečem, od pekó, pečen, od pekáv, pečem.

c) Kod slijedećih kauzativnih složenica lijepo se očuvao zadnji element, glagol éeráv (keráv), činim. Neke glagolske osnove slične su onima iz urdu.

ažučaráv, čekam, strpim se,
haćaráv, osjetim, razumijem, doznam,
ićaráv, držim,

paćaráv, zamotam, uvijem,
vaćaráv, govorim, obećam, grđim,

Kod nekih verbalnih kompozita tačno se još naziru njihovi sastavni dijelovi:

vjenćaráv, prezimim, od vijénd (jivénd), zima, ićeráv, činim,
raćaráv (ratkeráv), noćim, od rat, noć, éeráv (keráv), činim.

d) Uz ove kauzalne glagole postoje i povratni koji su izvedeni direktno iz samog korijena glagola:

ićharáv (linćharáv), satrem, zgromim, ićhiváv, umorim se,

inzaráv, pružim, razapnem, inživáv, prostrem se,

najaráv, okupam, najiváv, okupam se,

phaćaráv, zapalim, pušim, prevarim, phabiváv, opečem se,

phućaráv, naduвам, obljubim, phućiváv, nadmem se.

pašljaráv, položim, pašliváv, legnem.

2) Ovi kauzalni glagoli zvedeni su od imenica koje nalazimo i danas u centralnom dijalektu rčh.:

asvaráv, jasvaráv, rasplačem, ucvijelim, od avsí(n)f, suza,

baxtjaráv, usrećim, čestitam, blagoslovim, od bax, baxt(f), sreća,
 bendaráv, zaludim, naljutim, od beng(f), đavo,
 došaráv, optužim, okrivim, od doš(f), krivica, grijeh,
 drabaráv vračam, od drab(m), ljekovita travka,
 đeraráv, ošugam (mekog), od đer(f), šuga,
 gođaráv, urazumim, od gođí(f), pamet,
 gošnjaráv, nađubrim, od gošńí(f), đubre,
 ladžaráv, osramotim, od ladž(f), sramota,
 lindraráv, uspavam, od lindrí(f), drijem,
 meljaráv, uprljam, od mel(f), prljavština,
 pajaráv, napojim, od paj(m), voda.

Napomene: 1) Ova dva glagola, izvedena od imenica, završavaju se na -aráv ili na -aváv, kako gdje: čajraráv, čajraváv, napasam, od čar(f), trava, zuraráv, zuraváv, pojačam, pričvrstim, od zor(f), snaga. Napominjem da je u drugim dijalektima broj ovakvih glagola daleko veći.

2) Ova dva glagola stegnuta su u kraći oblik, jer se sama osnovna riječ (imenica) završava na -ar: čingaráv, vičem, od čingár buka(f), mutaráv, mokrim, od mutér(m), mokraća.

3) xъvaráv, probušim, od xъv(f), rupa, dublet xaraváv koji je nastao metatezom i naslonom na imenicu xar(f), jama.

4) xoljaráv, naljutim, mada je pozajmica, ima nastavak -aráv, mjesto -saráv.

5) sigaráv, žurim, od imenice sig(f), žurba, ima oblik kauzativa, ali ne i njegovo značenje. U srpskohrvatskom ima oblik žurim i žurim se.

6) u narodu ima manje ili više proizvoljnih tvorevina koje ne važe svuda:

čhiljaráv, zamastim, od čhil(m), maslo,

dabaráv, izudaram, od dab(f), udarac,

7) ratvaráv, raskrvavim, od rat(f), krv. Glas v iza t napadno se razvio.

3) Ovi glagoli izvedeni su od pridjeva (u ženskom obliku). Naporedo sa ovim kauzalnim glagolima grade se od istog korijena (odnosno osnove) odgovarajući povratni glagoli:

bandaráv, savijem, krenem, od bandí, kriva,

barjaráv, barvaráv, bararáv, bajraráv, povećam, othranim, od barí, velika,

barvaljaráv, učinim bogatim, od barvalí, bogata,

buhljaráv, bujaráv, raširim, prostrem, od buhló, širok,

čiknjaráv, smanjim, od cikńí, malena,

čeréaráv, zagorčam, od čerćí, gorka,

černjaráv, dovedem u stanje truleži, od černí, trula,

čindžaráv, raskvasim, od čindží, mokra,

čhinjaráv, zamorim, od čhinjí, umorna,

čačaráv, uspravim, opravdam, od čači, prava,

čaljaráv, nahranim, od čaljí, sita,

čorrarav, ucvijelim, od čorri, siromašna, jedna,

čučaráv, ispraznim, istresem, od čačí, prava,

diljaráv, zaludím, od dilí, luda,
 džuvdaráv, oživím (nekog), od džuvdí, živa,
 gugljaráv, zasladiím, od guglí, slatka,
 xarnjaráv, skratím, od xarní, kratka,
 xurdaráv, xurdijaráv, isitním, smrvím, od xurdí, sitna,
 kaljaráv, pocrním (nekog), osramotím, od kalí, crna,
 khamnjaráv, učiním nosećom, od khamní, noseća,
 korraráv, oslijepím (nekog), od korrí, slijepa,
 kovljaráv, smekšam, od kovlí, meka,
 lačharáv, popravím, udesím, spremím, od lačhí, dobra,
 loljaráv, pocrvením, ustijam, od lolí, crvena,
 mataráv, opijem, od matí, pijana,
 nanđaráv, ogolim, isprazním, od nanđí, gola,
 nasvaljaráv, jedím, od nasvalí, bolesna,
 nevljaráv, ponovím, obnovím, od neví, nova,
 parnjaráv, pobijelim, okrećím, od parní, bijela,
 phararáv (phajraráv), opteretím, pritisnem, od pharí, teška,
 phuraráv (phujraráv), postaram, od phurí, stara,
 sanjaráv, stanjim, od saní, tanka,
 sastaráv, izliječím, od sastí, zdrava,
 šučaráv, osuším, od šučí, suha,
 šudraráv, šudrijaráv, rashladiím, od šudrí, hladna,
 šukljaráv, ukiselím, od šuklí, kisela,
 šuvljaráv, isprebijam, od šuvlí, otečena,
 tangaráv, tanđarav, prisilím, stisnem, ucijením, tang, tijesna,
 tataráv, zagrijem, od tatí, topla,
 ternjaráv, podmladiím, od terní, mlada,
 thuvljaráv, tovim, od thuvlí, debela,
 užaráv, zgulím, oderem, od uží, čista,

Napomene: Postoji glagol šukaráv, poljepšam, što je ustvari stegnuti oblik. Izveden je od šukár, lijep, lijepa (ovaj pridjev je ambigen, kao i tang). Glagol lunđaráv, produžím, mada stranog porijekla, ne završava se na -saráv. Izveden je od pridjeva lúngo (ambigen), dug, duga.

4) Ovi glagoli izvedeni su od priloga: duraráv (duraváv), udaljím, od dur, daleko. Pašaráv, približím, primaknem, od pašé, blizu. Teljaráv, spustím, pođem, od telé, dolje.

5) Slijedeći glagoli nisu izvedeni ni od kakvog primitivnog glagola ni od makoje druge riječi koja se danas upotrebljava u centralnom dijalektu rčh. Kod većine ovih glagola lako je utvrditi bližu ili dalju srodnost sa odgovarajućim glagolima u urdu.

akharáv, zovem,
 astaráv, istaráv, uhvatím, razumijem,
 ašaráv, hvalím,
 bistaráv, bristáv, zaboravím, oprostím,
 xasaráv, izgubím, ubijem,
 iđaráv, liđaráv, odnesem, ponesem,
 liparáv, reparáv, spomenem, štuca mi se,

mudaráv, ubijem,
 paraváv, nahranim,
 phučaráv, otkrijem, objavim,
 pindžaráv, poznam, priznam, opazim,
 putaráv, otvorim, odriješim, odvrnem,
 thavaráv, raspalim,
 učharáv, pokrijem,
 uštaráv, dignem, budim.

DODATAK: Spisak glagola (u centralnom dijalektu rčh.) koji su ranije pozajmljeni iz jezika neposrednih susjeda (prije dvjesta ili trista godina). Ovi glagoli imaju kraći i duži oblik za prvo lice jednine prezenta. Duži im se oblici uvijek svršavaju u ovom dijalektu na -saráv. To je onaj isti nastavak -aráv koji nam je poznat od ranije. Onaj glas s koji se nalazi pred njim pozajmljen je od navogrč. aorista, kao što su ga preuzeli i Šćiptari i Bugari. Isti je slučaj kod nas, gdje se ono s pojavljuje u glagolima pozajmicama na -isati. Glagoli na -saráv među kojima ima i aktivnih i neutralnih nemaju kauzativnog obilježja, ali se završavaju, kako vidimo, na kauzativni nastavak -aráv, pa ih eto zbog toga i donosimo. Broj glagola koji je pozajmljen iz slovenskih jezika ogroman je, ali ih nećemo navoditi, jer uticaj tih jezika, uslijed svakodnevnog prisnog dodira i dalje traje, tako da se broj takvih glagola sve više povećava. Glagole na -saráv dijelim na dvije grupe, prema tome, na šta im se završava kraći oblik:

- 1) Glagoli koji imaju kraći oblik na -oj:
  - Alój, alosaráv, biram,
  - ćinój, ćinosaráv, stresem, prodrmam,
  - hanój, hanosaráv, kalajšem,
  - krcój, krcosaráv, krcam,
  - miškój, miškosaráv, maknem, rasklimam,
  - ortój, ortosaráv, ispravim, poravnam,
  - petalój, petalosaráv, potkujem,
  - pirój, piro saráv, metnem na paru,
  - praxój, praxosaráv, sahranim,
  - rumój, rumosaráv, pokvarim,
  - rr̥z̥gój, rr̥z̥gosaráv, razmazim,
  - vranój, vranosaráv, četkam (posudu),

Napomena: U susjednom dijalektu koji je ovome najrodniji, takvi se glagoli u kraćem obliku završavaju obično na -ov. Evo nekih kojih nema u onome prvom:

drškóv, drškosaráv, imam prolijev,
 itóv, itosaráv, pobiberim,
 ramóv, ramosaráv, pišem,
 t̥nzóv, t̥nzosaráv, zategnem.

- 2) aremí, aremisaráv, pobakrim,
 ažutí, ažutisaráv, pomognem,
 bobrodí, bobrodisaráv, podbradim,
 capení, capenisaráv, utegnem, učvrstim,
 civí, civisaráv, cvilim, pištim, cvrčim,

čerí, čerisaráv, zahtijevam,
 čoplí, čoplisaráv, glođem,
 galbení, galbenisaráv, požutim,
 gicí, gicisaráv, gělčisaráv, štuca mi se,
 gьdьlí, gьdьlisaráv, xьdьnisaráv, golicam,
 gьndí, gьndisaráv, mislim,
 hamí, hamisaráv, pomiješam,
 hrmití, hrmitisaráv, ržem,
 hundí, hundisaráv, gundam,
 xaští, xaštisaráv, zijevam,
 xьrrí, xьrrisaráv, hrčem,
 irí, irisaráv, vratim, povraćam,
 jertí, jertisaráv, oprostim,
 kafcí, kafćisaráv, kapljem,
 kьrrí, kьrrisaráv, unesem, smjestim,
 kolí, kolisaráv, zavarim,
 kućí, kućisaráv, jaučem,
 mrmí, mrmisaráv, mrmlijam,
 mьrrí, mьrrisaráv, režim,
 mućí, mućisaráv, premjestim, preselim,
 rupuzí, rupuzisaráv, rapedisaráv, najurim,
 rьví, vьrrí, rьvísaráv, proturim,
 strandí, strandisaráv, iscijedim,
 trají, trajisaráv, živim,
 trušulí, trušulisaráv, krstim,
 tunjarićí, tunjarićisaráv, zamračim,
 turvinjí, turvinjisaráv, savjetujem,
 vunací, vunacisaráv, obojim plavo,

Napomena: U susjednom dijalektu takvi glagoli završavaju se na -i v (u kraćem obliku:

logodív, logodisaráv, vjerim,
 tulív, tulisaráv, kotrljam,
 vulív, vulisaráv, umotam, zavijem,
 žutív, žutisaráv, pomognem, itd.

Vrlo je neznatan broj glagola koji nisu pozajmice, a završavaju se u dužem obliku na -saráv: barrój, barrosaráv, skamenim, mahrí, mahrisaráv, zagađim, opoganim, manuší, manušísaráv, uljudim, udžílí, udžilisaráv, zadužim. Među glagolima na -saráv, ima mnogo takvih koji su starinom slavizmi u dotičnim jezicima.

Opšta završna napomena: Zbog vrlo velikog broja dubleta i varijanata, nisam mogao navesti sve oblike i sve nijanse značenja. Iznio sam samo neka značajnija radi boljeg razumijevanja obrađenog predmeta. I na kraju treba podvući da je izraz rromendi čhib drugo ime za ciganski jezik.

RÉSUMÉ

SUR LE CAUSATIF DANS L'URDU ET DANS LA LANGUE
ROMANI (TSIGANE)

Le causatif représente une caractéristique importante des langues ariennes néo-indiennes. Dans ces deux langues le nombre de causatifs est assez grand, pourtant il est plus fréquent dans la première de ces langues. On déduit ordinairement les verbes causatifs des primitifs. Il y a des cas, dans ces langues, où le verbe primitif est disparu de l'usage, pendant que son causatif est bien vivant. Les verbes intransitifs se transforment, d'après des règles établies, en transitifs, dont on peut former — pourant pas dans tous les cas les verbes en fonction causale. Les causatifs des verbes transitifs sont, généralement, leurs transitifs. Chez les verbes transitifs il n'existe de causatif à la voix active. Le causatif peut posséder uniquement la voix passive. Le causatif est la cause de l'action du verbe transitif, ce qui ne signifie pas que le causatif motive une action quelconque. Il ne s'agit donc pas que quelqu'un donne le motif à faire quelque action directement ou personnellement, ou à faire établir quelque état. Il ne s'agit nullement d'un agent ou d'un instrument qui devrait faire lui-même l'action ou causer cet état de choses. Autrement dit, les causatifs montrent, dans ces langues, que le sujet n'est que la cause de quelque action ou de quelque état, c'est-à-dire qu'il les cause. Enfin on peut constater que la relation entre les verbes primitifs et leurs causatifs, quant à l'acceptation, est semblable à la relation entre le mode actif et passif du verbe en question. Dans les langues Urdu et Romani (tsigane) on forme habituellement les causatifs à l'aide de suffixes que l'on joint au radical du verbe primitif; dans l'Urdu, celui-ci comporte aussi quelques altérations phonétiques.